

K PRŮZKUMŮM „RENEŠANČNÍHO DOMU“ ČP. 177 V ČESKÉM KRUMLOVĚ

JAN MÜLLER

Obr. 1: A. Kasenda, areál českokrumlovského zámku od jihu, kolem roku 1770. Vlevo nahoře „Renesanční dům“ - písmeno D, upravo dole bývalý kostel Nejsvětější Trojice - písmeno G (foto Památkový ústav České Budějovice).

Časopis Průzkumy památek přinesl nedávno studii Pavla Vlčka a Pavla Zahradníka,¹⁾ jež měla být jakousi tečkou za více než desetiletým úsilím o poznání pozoruhodné stavby v areálu českokrumlovského zámku. Ve skutečnosti máme co do činění spíše s otazníkem, a to nejenom v rovině odborné diskuse na téma geneze domu čp. 177 (obr. 1).

Jedním z prvotních zdrojů nekončících komplikací již pověstné „kauzy“ se stal úvodní stavebně-historický průzkum objektu z pera Luboše Lancingera a Jana Muka.²⁾ Ani mnohdy jasnozřivá intuice a brilantní architektonický rozbor nemohly zastřít skutečnost, že pramenná základna k dějinám budovy je neobvykle úzká a neobsahuje též analýzu historické ikonografie. Povrchový průzkum bez možnosti sondáže konstrukcí a omítek ovšem sám o sobě vždy musí po-

čítat s řadou limitů poznání. Závěry autorů lze shrnout do následujících tezí:

1. Současnému objektu předcházelo pozdně středověké předsunuté hradní opevnění, přetínající celou hradní ostrožnu v podobě příčné hradby a nárožních bašt či věžic. Jeho součástí je západní obvodová stěna domu čp. 177.

2. Ve třetí čtvrtině 16. století „byla vystavěna dnešní budova minimálně v rozsahu přízemí“, a to velmi pravděpodobně podle projektu Antonia Ericera. Podoba uvažovaného renesančního patra zůstává neznámá. Stávající horní podlaží je pozdně barokní.

3. Přestavba domu proběhla v 60. letech 18. století, „prakticky současně s divadlem“. Malované sluneční hodiny jižního průčelí ve spodní omítkové vrstvě přesahují nad podlahu prvního patra. Jedná se patrně o dílo Petra Antonína Aneise z let 1705 - 1706.

4. Poslední významnější stavební úpravy čp. 177 proběhly v době kolem poloviny 19. století.

1) Vlček P., Zahradník P.: „Renesanční dům“ čp. 177 v Českém Krumlově, Průzkumy památek I/1996, s. 3 - 16.

2) Lancinger L., Muk J.: Český Krumlov, Latrán. Stavebně-historický průzkum čp. 177 (zadní trakt zámeckého divadla). SÚRPMO Praha 1984, rukopis.

V roce 1986 pokračovalo studium objektu sondážním průzkumem omítek.³⁾ Autoři zprávy tehdy respektovali závěry předchozího elaborátu. Cílem prací bylo totiž „prohloubit a konkretizovat výsledky stavebně-historického průzkumu SÚRPMO Praha ve smyslu poznání vývoje malířské výzdoby interiérů a upřesnit poznatky o výtvarné podobě fasád domu“.⁴⁾ Z výsledků stavebně-historické povahy lze uvést následující:

1. Veduta intarzovaného stolu na zámku v Českém Krumlově (inv. č. ČK 3382) z doby kolem roku 1730 již zachycuje patro domu čp. 177 s trojúhelným štítem nad bosovaným průčelím. „Lze tedy soudit, že patro bylo radikálně přestavěno...“.

2. Barokní obraz slunečních hodin byl proveden na fasádě původního renesančního domu. Sondou u pravého okraje obrazu byla zjištěna spodní hladká utážená omítka, „jejíž charakter zavdává předpoklad malované nástěnné výzdoby...“.

Následující zkoumání památky proběhlo až v roce 1994, v souvislosti s připravovanou rekonstrukcí domu. Pisatel článku se spolu s Františkem Káparem pokusil rozšířit škálu dosavadních poznatků o dějinách a architektonickém vývoji stavby.⁵⁾ Pozornost soustředil zvláště na studium dosud opomíjenou historickou ikonografii a tehdy částečně zpřístupněnou plánovou dokumentaci. Sondáž stavebních konstrukcí a omítkových vrstev fasád a dostupných interiérů prováděl F. Kápar. Na základě zjištěných informací byly formulovány následující závěry:

1. Střední mezitraktová část domu čp. 177 je fortifikační konstrukcí, pravděpodobně předhusitského původu z počátku 15. století.

2. Byla nastíněna hypotéza „starého“ pláště (viz 1) a pláště „nového“, v prostoru dnešní zámecké zásobní a okrasné zahrady. S ním je spojena zpráva o působení „hliňáků“ Barocha a Mniška v Českém Krumlově roku 1447.

3. Zpochybněna byla datace „Renesančního domu“ do 60. let 16. století a autorství Antonia Ericera-Drizzana.

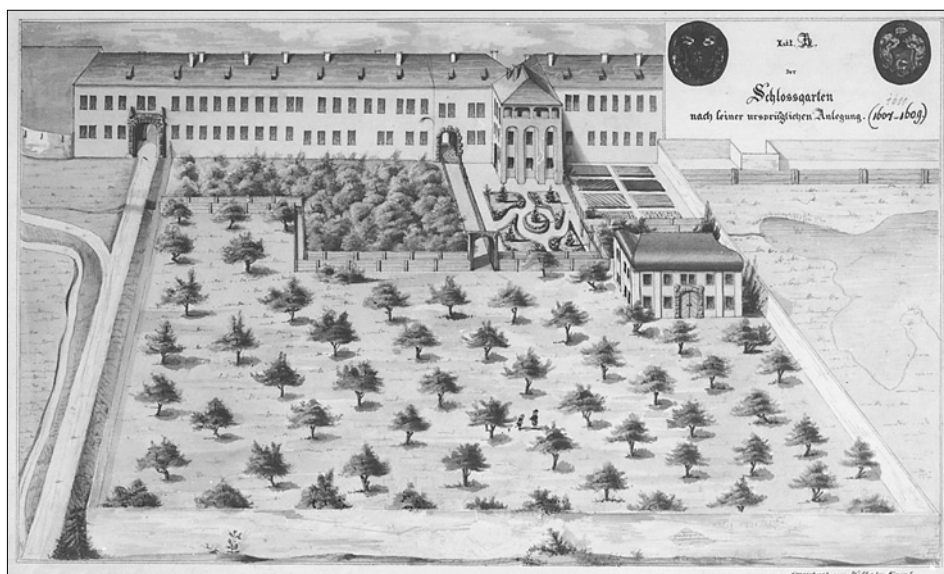
4. Zprávy rožmberského archiváře a bibliotekáře Václava Březana z let 1597 - 1600 jsou svědectvím o počínající výstavbě budovy. Autorem jejího projektu byl pravděpodobně Domenico Benedetto Cometta.

5. Renesanční plán se nepodařilo zcela naplnit. Předpokládají se stavební úpravy 1. patra počátkem 18. století a v době kolem roku 1741. Tehdy patrně došlo ke snesení jižního štítu a části druhého nadzemního podlaží za ním.

3) Hoftichová P., Müller J.: Český Krumlov, zámek čp. 177. Restaurátorský průzkum, akce č. 563/T, státní restaurátorské ateliéry Praha 1986, rukopis.

4) Viz pozn. 3, s. 5.

5) Müller J.: Předběžná doplňující průzkumová zpráva o studiu objektu St. zámek Český Krumlov, čp. 177 (7. 12. 1994), rukopis; Müller J., Kápar Fr.: Doplňující průzkumová zpráva o studiu historického objektu státní zámek Český Krumlov, čp. 177 (22. 12. 1994), rukopis; srovnej též Müller J.: Český Krumlov. Hrad a zámek, OSWALD Praha 1996, s. 22.

Obr. 2: W. Kaizl, Rožmberská zahrada v Třeboni s letohrádkem a zahradním zámeckým křídlem v době kolem roku 1610 (foto SOA Třeboň).

Sondážní průzkum fasád a zpřístupněných interiérů přinesl mimo jiné následující zjištění:

1. Západní partie vstupu se schodišti do sklepa a 1. patra je dispozičně v zásadě asi autentická, z doby renesanční výstavby. Stoupající schodišťové rameno do 1. patra čp. 177 původně zřejmě neporáželo mezitraktovou zeď, ale ústilo před jejím lícem do podesty. Tam se komunikace zalamovala a pokračovala protisměrně a dosti strmě do horní schodišťové síně.

2. V prostoru bývalé černé kuchyně v přízemí je předpokládána gotické konstrukce střední mezitraktové zdi, patrně dodatečně oplentovaná maltou s úlomky cihel.

3. Sonda v jihozápadním rohu koncového jihovýchodního traktu domu prokázala, že jižní obvodovou konstrukci přiložili druhotně ke střední mezitraktové zdi.

4. Sondáž zmíněné mezitraktové zdi v úrovni prvního patra identifikovala jednovrstevnou, výrazně hrubozrnnou omítku, podstatně rozdílnou od hladce kletovaných dvouvrstevných překrytí interiérů v přízemí. Otvory kamenné zdi, vybihající vertikálně až 8 cm nad stropní podhled střední chodby, se jeví jako druhotně vylámané.

5. Na západním průčelí bylo zčásti odhaleno, zčásti indikováno ostění šestice „arkádových otvorů“. Plán z roku 1702(?) s vyznačením nik nám tehdy nebyl znám.

6. V případě východního průčelí byl odhalen plošný rozsah renesanční bosáže. V koutě při styku obvodových zdí divadla a čp. 177 u severního ostění okna prvního patra byla nalezena modrá polychromie omítkové vrstvy související se zaniklým komunikačním otvorem, kterým koncem 80. let 17. století procházela spojovací chodba do zámecké zahrady. Severní partie průčelí, zakrytá divadelní budovou by mohla být renesančního původu.

7. Sondáž ukázala, že v případě východní a západní obvodové stěny vystupuje zdívo předbarokního původu, místy až nad úroveň parapetů oken prvního patra.

Závěry Vlčkovy a Zahradníkovy průzkumu z roku 1995 jsou obsaženy ve výše uvedené studii časopisu Průzkumy památek. V úvodní části⁶⁾ se autoři zabývají středověkou

6) Vlček P., Zahradník P., 1. c. s. 3 - 5.

Obr. 3: Anonym, veduta Českého Krumlova od jihu, detail, 1660 - 70 (foto L. Pouzar).

předhistorií domu čp. 177 a problematikou hradních fortifikací. Jestliže je snad možné přijmout lokalizaci „pláště“ z roku 1447 do prostoru městiště dnešního čp. 177, neznamená to automaticky renesanční původ sporné mezikrovové zdi (viz i body 1 až 4 výše). Nadále nejasná je otázka datace vnější středověké obranné linie, kterou alespoň v podobě „opevnění terasy v Kuchyňské zahradě“ předpokládal i J. Muk.⁷⁾ Tuto problematiku však raději přenecháme specialistům.

Argumentaci ve prospěch časnější výstavby domu ve 3. čtvrtině 16. století nepotvrzuje ani jedna z uváděných zpráv. Na okraj poznamenáváme, že inventář panství Krumlov z roku 1581 mluví minimálně o dvou pavilónových stavbách v zahradě nad zámek (lusthauz, starší lusthauz, komora v zahradě).⁸⁾ Mladší inventáře z roku 1607 a 1614⁹⁾ lokalizují oba letohrádky do zahrady „nad zámek“ (1607), eventuálně mluví o zahradě „pod lusthauzem“ (1614). Zatímco „malý lusthauz“ byl nevelkou stavbou s pěti zasklenými okny, „velký lusthauz“ měl nepochybně impozantnější rozměry. Text naznačuje patrovou výstavbu budovy. Horní podlaží, asi prostorově scelené, osvětlovalo 13 oken, ve „sklepe pod lusthauzem“ je jmenována světnice, kuchyně a komora. Text hovoří též o „síní před lusthauzem“. Pochvalná Balbínova slova na adresu krumlovského letohrádku by se nejspíše mohla týkat právě této stavby. Méně pravděpodobné je to v případě zahradního pavilónu „v zahradě pod

lusthauzem v rybníce“, v prostoru dnešní tzv. Jelení zahrady, či staveb v panské zahradě na Novém Městě.¹⁰⁾

Naše ztotožnění interiérů „Renesančního domu“ s údaji zámeckých inventářů bylo nesporně mylné. Podotýkáme však, že vývoj názorů na tuto otázku, jak ukazuje i literatura, nepostupoval přímočaře.¹¹⁾

K připsání budovy čp. 177 A. Ericerovi nestačí poukazy na bosované fasády, cihelné tvarovky či dispoziční strukturu stavby. Je velmi smutným dluhem české uměnovědy, že nerozvinula podrobnější studium Ericerova díla, jehož tvorba byla zvláště kvůli pracím Jarmily Krčálové odsunuta na vedlejší vývojovou kolej. Přitom pozoruhodná zjištění J. Muka a M. Vilímkové v Jindřichově Hradci poskytovala již před léty řadu podnětů.¹²⁾ Nekritická glorifikace osobnosti Baldassara Maggiho¹³⁾ nejenže znehodnotila Ericerův nesporný přínos pro vývoj jihočeské renesanční architektury, ale zneemožnila i objektivnější zhodnocení tvůrčího profilu Domenica Benedetta Cometty.¹⁴⁾ Ten, jak se zdá, nebyl ani zdaleka pouhým Maggiho epigonem, ale originálním umělcem, v mnohém navazujícím na starší Ericerovy architektonické podněty. Jeho dílo však není vysvětlitelné ani bez kontaktů se soudobým stavitelstvím rudolfinského okruhu.

7) Lancinger L., Muk J.: Český Krumlov. Horní zámek. Stavebně historický průzkum, SÚRPMO Praha 1991, s. 93, rukopis. V kterém prostoru se nacházely „vojenské sruby a přístřešky pro děla na plášt“, jak o tom mluví zpráva ze 40. let 17. století? Viz Kubíková A.: Velmi pohnutá historie jedné zámecké budovy, Českokrumlovské listy, roč. 2, č. 257, 3, 11, 1995, s. 14.

8) SOA Třeboň, pobočka Český Krumlov, Vs Český Krumlov - Staré oddělení, sign. I 7 J 2, fol. 86 a, 86 b.

9) Viz. pozn. 8, sign. I 7 J 3, fol. 178 a, 178 b, 375 a, 375 b.

10) Viz Müller J.: Nástin historicko-urbanistického vývoje tzv. Novoměstské zahrady v Českém Krumlově, 1995, rukopis; B. Balbín pobýval v Krumlově v letech 1664 - 66. Srovnej Balbín B.: Krása a bohatství české země. Úvodní studie Zdenka Tichá. Překlad H. Businská, Praha 1975, s. 22.

11) Viz Kubíková A.: Renesanční přestavby českokrumlovského zámku a jeho interiéry, Opera historica 3, 1993, s. 367 - 376.

12) Muk J., Vilímková M.: Ke vzniku Nového stavení jindřichohradeckého zámku, Historická Olomouc a její současné problémy 4, 1983, s. 173 až 180.

13) Zvláště viz monografie Krčálová J.: Renesanční stavby Baldassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Academia Praha 1986.

14) Viz Krčálová J.: Domenico Benedetto a Antonio Comettové v jižních Čechách, Umění 26, 1978, s. 34 - 55.

Okamžik zřetelného zlomu v dosavadní tradici „rožmberské“ stavební kultury nastal zřejmě již v posledních letech života Viléma z Rožmberka. Určitý odklon od Maggiho fasádního optického iluzionismu kompaktních bloků ve prospěch plastického (haptického) ztvárnění hmoty, tektonické řádovosti i sochařské výzdoby můžeme sledovat již na českokrumlovské zámecké věži. Její čitelná výtvarná dvojdomost naznačuje možnost změny Baldassarova projektu během dosud nevysvětlené stavební přestávky v letech 1580 až 90. Hláška v partii nad arkádovým ochozem svou kompoziční promyšleností, hmotovou a tvarovou členitostí, tektonickou vrstevnatostí i úlohou sochařského dekoru nemá v Maggiho díle srovnatelné analogie.¹⁵⁾ Připomeňme, že Cometta pracoval na stavbách pánů z Hradce a Rožmberka už v 80. letech 16. století.¹⁶⁾ Nedávná rekonstrukce Budějovické brány v Českém Krumlově¹⁷⁾ ukázala, že i v tomto případě došlo ke střetu dvou uměleckých koncepcí. Tradičně utvářené a malířsky vyzdobené věžovité bráně předsadili (druhotně?) severní serliovskou Comettovu kulisu, jejíž bosáž velmi připomíná fasádní strukturu „Renesančního domu“ (obr. 4). Comettův kolosální pilastrový řád uličního průčelí bývalého českokrumlovského kostela Nejsvětější Trojice na Latránu, naznačený motivem mělkých opěráků, opakuje fasáda zaniklého zahradního letohrádku ve Vokově Třeboni.¹⁸⁾ Zdejší Comettovo zahradní křídlo s trojicí monumentálních arkádových oblouků, navozujících motiv saly terreny, a vyhlídkovou loggií pod korunní římsou by mohlo být ohlasem českokrumlovského „Renesančního domu“ (obr. 2).

Tvrzení o snesení „imaginárního“ prvního patra domu čp. 177 označil P. Vlček jako „zcela absurdní“.¹⁹⁾ Ponechme stranou díky výroku a věnujme se nyní otázce ikonografické dokumentace objektu.²⁰⁾ Ve smyslu vymezení Josefa Polišenského budeme vedutu chápat jako historický pramen²¹⁾ i s jeho omezeními z důvodů stylových, technických, ideologických či individuálních.²²⁾

Poprvé, pokud víme, zachytil studovaný objekt neznámý tvůrce pozoruhodné veduty z let 1660 - 70²³⁾ (obr. 3). I přes poněkud neobvyklou techniku díla lze konstatovat, že obrazový pramen přináší objektivní svědectví. Jeho význam zásadně nesnižují ani některé kompoziční a měřítkové disproporce či absence určitých detailů.

V prostoru „placu“ Na plášti zřetelně vidíme sledovaný dům jako dvoupodlažní budovu se vstupním monumentálním východním portikem a sedlovou střechou. Západně

Obr. 4: Kamenná bosáž a cihelné tvarovky Budějovické brány v Českém Krumlově (foto autor, 1995).

od čp. 177 lze při podrobné prohlídce originálu identifikovat systém hradebních zdí a rovněž zahradu. V ní nás náznakem střechy objektu, situovaného v těsném sousedství čp. 177, zaujme stavba, jež by mohla být ještě renesančního původu. V souvislosti s diskusí o druhém nadzemním podlaží studovaného domu lze připomenout i publikovanou zprávu²⁴⁾ o opravě „domu nad vinným sklepem“, včetně střechy, jež proběhla v letech 1630 - 31. Nemusí být bez významu pro genezi budovy v průběhu 1. poloviny 17. století. Do zorného pole dalšího závěsného obrazu, namalovaného mezi roky 1727 - 28²⁵⁾ (obr. 5), se zkoumaná stavba již nedostala. Zato však lze podrobně studovat konstrukci mostu Na plášti, jehož dvouetážová visutá chodba byla zřejmě mezi roky 1724 - 1727 (či 1728) odstraněna. Její předchozí existenci dokládá jen fragment podpěrného pilíře.²⁶⁾ Východní partie raně barokního zámeckého divadla se jeví jako patrová budova, zakrytá valbovou střechou. Modravá fasádní výmalba Jindřicha de Veerle z roku 1682 je archivně doložena.²⁷⁾ Barevnost odpovídá polychromii, kterou jsme identifikovali na ostění komunikačního otvoru východního průčelí čp. 177, kudy v úrovni 1. patra procházela roku 1687 prvotní dřevěná chodba z Horního zámku do nově zřízené eggenberské zahrady.²⁸⁾

Intarzovaná veduta Českého Krumlova z let 1732 až 1741²⁹⁾ (obr. 6) může na první pohled vzbuzovat jisté pochybnosti. Specifická umělecko-řemeslná technika přinášela tvůrci obrazové desky stolu nepochybně řadu problémů. Jestliže je zástavba města na řadě míst zkomolena, prozrazuje zpodobení širokého areálu zámku až překvapivou věrohodnost. Ať už se jedná o tzv. Plášťový most, divadlo či plochu zahrady, jak lze zjistit například konfrontací s plánem zámecké zahrady od geometra J. J. Planskera

15) Srovnej Müller J.: Pozdně renesanční rezidence pánů z Hradce. Jihočeský sborník historický 66, 1997 (v tisku).

16) Krčálková J., cit. v pozn. 14, s. 35.

17) O stavbě naposledy Lancinger L., Vlček P.: Budějovická brána v Českém Krumlově. Stavebně-historický průzkum, SÚRPMO Praha 1991, rukopis.

18) Krčálková J., cit. v pozn. 14, s. 38 - 39; podoba treboňské zámecké zahrady z doby kolem roku 1610, jak ji zachytil v polovině 19. století Wilhelm Kaißl, se opírá o starší předlohy (viz SOA Třeboň, Vs Třeboň, sign. I C C Nr. 151 b).

19) Vlček P., Zahradník P.: viz pozn. 1, s. 12.

20) K ikonografii Českého Krumlova viz Müller J.: Historická ikonografie města Českého Krumlova. Průzkum sbírkových fondů, 1995, rukopis.

21) Polišenský J.: Veduta jako historický a etnografický pramen, Umění 31, 1983, s. 377 - 380.

22) Viz. pozn. 21, s. 377.

23) Anonym, panoráma Českého Krumlova od jihu, 1660 - 70, dřevo, sláma, lepení, 37,5 × 58, 5 cm. Státní zámek Český Krumlov, inv. č. ČK 2428. Veduta in: Müller J.: Český Krumlov. Hrad a zámek, viz pozn. 5, obr. na s. 19.

24) Kubíková A., cit. v pozn. 7, s. 14.

25) Petr Antonín Anneis (?), Český Krumlov pod ochranou P. Marie a světců z Křížového vrchu, 1727 - 28, olej, plátno, 94 × 167,5 cm. Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově, inv. č. U 13.

26) Viz i vídeňskou vedutu J. J. Dietzlera z roku 1724, zabírající zámecký areál od severu. Müller J.: Historická ikonografie, viz. pozn. 20, s. 5.

27) Zálaha J.: Eggenberští výtvarní umělci v Českém Krumlově ve 2. polovině 17. století, Umění 35, 1987, s. 306.

28) Viz Zálaha J.: Zámecká zahrada v Českém Krumlově v 17. století, Památky a příroda 9, 1985, s. 532 - 533.

29) Anonym, Český Krumlov z Křížové hory, 1732 - 1741, intarzie, 71 × 114 cm. Státní zámek Český Krumlov, inv. č. ČK 3382.

Obr. 5: P. A. Anneis (?), Český Krumlov pod ochranou Panny Marie a světců, 1727 - 28 (foto SÚPP Praha).

Obr. 6: Anonym, Český Krumlov z Křížové hory, 1732 - 1741, detail (foto L. Pouzar).

z roku 1750.³⁰⁾ „Renesanční dům“ s trojúhelným štítem a bosovaným parterem tu spolu s budovou divadelní scény vytváří hmotově a kompozičně homogenní stavební útvar. V levém dolním rohu desky stolu se nachází drobná ve-

lutka s areálem poutního kostela v Kájově, motivem Panny Marie Kájovské a jabloně. Doprovodná mariánská invokace zní: „Ein sauer Apfel bis hat uns gemacht Maria sies“, zřejmě s narážkou na Pannu Marii jako „druhou Evu“. Po stranách intarzované kompozice čteme žalm Davidův (15,1): „Hospodine, kdo smí pobývat v tvém stanu, / kdo smí byd-

30) Viz J. Müller: Český Krumlov, viz pozn. 5, obr. na s. 42 - 43.

Obr. 7: G. A. Hörner: Český Krumlov se zámek od jihozápadu, 1743 (foto L. Pouzar).

let na tvé svaté hoře?“. Další textová kartuš obsahuje verše evangelia podle Matouše (16, 18): „A já ti pravím, že ty jsi Petr; a na té skále zbuduji svou/ církev a brány pekla ji nepřemohou.“

Oba výše uvedené texty jsou nejspíše aluzí na Křížový vrch nad Českým Krumlovem s kaplí Panny Marie Bolestné.³¹⁾ Zvláštní ladění psané složky veduty svědčí o hlubším významovém kontextu díla, opatřeného schwarzenberským knížecím znakem.

Na ploše dvorní zahrady spatřujeme stavbu pavilónu Bellarie v její eggenberské podobě s navazující polygonální obvodovou konstrukcí, kterou pokládáme za dřevěnou divadelní arénu z roku 1732, jež byla vybudována u příležitosti očekávané návštěvy císaře Karla VI. v Krumlově, plánované na dny 28. 8. až 4. 9. 1732. Tragická smrt knížete Adama Františka ze Schwarzenbergu 11. 6. 1732 ale vše zhatila.³²⁾ Aréna „za hradním příkopem“ (sic!)³³⁾ se stala odovělé kněžně Eleonoře Amálii z Lobkovic epitafem zemřelého manžela. Zdůrazněný motiv Křížové hory by mohl mít spojitost se vztyčením kamenné tříkřížové Kalvárie³⁴⁾ při severním vstupu do ambitu ve směru nad městem i zámek, odkud vedutista viděl své panoráma. K vysvěcení díla so-

chaře Johanna Ferdinanda Rapotze, pracujícího častěji pro Schwarzenberky, došlo 10. 9. 1735 v předvečer svátků „Povýšení Svatého Kříže“ (14. 9.) a „Panny Marie Bolestné“ (15. 9.). O vztahu knížecí rodiny k sakrálnímu (a poutnímu) areálu svědčí i věnování dřevorezby sv. Jana Nepomuckého roku 1730.

Za pozornost stojí rovněž skutečnost, že nad Plášťovým mostem stále chybí dřevěná chodba, zatímco její západní rameno s dvojicí podpěr vychází z krovu čp. 177 a ústí do prostoru tzv. letní jízďárny.³⁵⁾ Překračuje přitom neznámý objekt s bosovaným parterem (?) a lisenovým systémem fasády, který nelze pokládat za budovu Zimní jízďárny z let 1744 až 46. Pro bližší interpretaci stavby a její eventuální dataci do předbarokního období by byl potřebný archeologický průzkum. Je otázkou, kterou chodbu tedy vlastně strhlo francouzské vojsko roku 1741?³⁶⁾ Podle našeho soudu to byla právě spojka mezi čp. 177 a zahradou. Zmíněná destrukce mohla nejen poškodit krov „Renesančního domu“, ale i vyvolat stavební úpravy, vedoucí až ke snesení prvního patra budovy v její jižní polovině. Tomuto předpokladu by nasvědčovaly i doložené opravy divadla ve 40. letech 18. století.³⁷⁾

31) Müller J.: Ikonografie tzv. třetího vltavského meandru města Českého Krumlova, 1994, rukopis.

32) O problematice divadelního života na českokrumlovském zámku naposledy zvláště příspěvky J. Hilmery a J. Zálchy ve sborníku „Barokní divadlo na zámku v Českém Krumlově“, Divadelní ústav Praha a Památkový ústav České Budějovice 1993.

33) Viz pozn. 32, s. 33.

34) Viz Müller J.: Český Krumlov. Křížová hora. Průzkumová zpráva, 1991 (rukopis).

35) O genezi mimoúrovňového komunikačního systému krumlovského zámku viz: Bláha J., Chamra Sv., Schenková L., Schröfel J.: Stavebně-technický průzkum spojovací chodby mezi klášterem minoritů a zámek v Českém Krumlově, Praha 1994, rukopis.

36) Lancinger L., Dějiny objektu, s. 1 - 66, in: Lancinger L., Muk J., Český Krumlov, viz pozn. 7.

37) Port A.: Schwarzenberské zámecké divadlo na Krumlově. Zvl. otisk z Ročenky Vlastivědné společnosti jihočeské za rok 1929, České Budějovice 1930, s. 3.

Obr. 8: G. A. Hörner, Českokrumlovský zámek od severu, detail, kolem roku 1750 (foto L. Pouzar).

Zdá se, že tento stav zachycuje kolorovaná kresba G. A. Hörnera z roku 1743³⁸⁾ (obr. 7). Etážové chodby mostu Na plášti jsou již obnoveny. Veduta nás bohužel neinformuje o vzhledu severní partie styku „Renesančního domu“ s budovou zámecké scény.

Mladší olejomalba téhož autora³⁹⁾ (obr. 8), představující město s areálem zámku od severu, přináší pozoruhodné svědectví. Byla vytvořena pravděpodobně někdy v jarních měsících roku 1750. Křídlo bývalého renesančního Erbovního sálu třetího nádvoří, přestavěné do dnešní podoby do počátku října 1749, na obraze svítí novotou. „Renesanční

dům“ je ke dni 2. 10. 1749 označen jako rozestavěná budova. Práce tu však pokračovaly až do roku 1752.⁴⁰⁾ Západní rameno visuté chodby vybíhá zřejmě ze zvalbené partie střechy zámecké scény, zakrývající i příslušnou část čp. 177. Severní koncový trakt „Renesančního domu“ se jeví jako patrový, navazující užší appendix pouze přízemní.

Mladší historická ikonografie, výtvarné povahy či fotografická, již nemá pro poznání komplikované geneze výjimečné památky podstatný význam. K zajímavějším příkladům nepochybně patří kolorovaná kresba A. Kasendy z doby kolem roku 1770⁴¹⁾ (obr. 1). Nejen proto, že názorně představí pozdně barokní scelenou horizontální kulisu Horního zámku a související zástavby Na plášti, ale vzácně uka-

zuje i renesanční podobu Comettova latránského kostela Nejsvětější Trojice s barokizovanou věží.

Úmyslně jsme u ikonografického přehledu vypustili českokrumlovské veduty F. B. Wenera, mapující město a zámek v polovině 18. století. Zaniklá vratislavská kresba má větší dokumentární význam prakticky jen s ohledem na hradební systém zámku a města.⁴²⁾ Vzácná Wernerova kresba v místní pobočce státního oblastního archivu zobrazuje sice prostor Na plášti podrobněji, ale zřejmě již po Fortinovi adaptaci „Renesančního domu“.⁴³⁾

38) Georg Anton Hörner: Český Krumlov se zámekem od jihozápadu, 1743, kolorovaná kresba, 38 × 61 cm. Státní zámek Český Krumlov, inv. č. ČK 3479.

39) G. A. Hörner: Českokrumlovský zámek s částí města od severu, kolem roku 1750, olej, plátno, 38 × 61 cm. Státní zámek Český Krumlov, inv. č. ČK 3780.

40) Kubíková A., viz pozn. 7, s. 14.

41) Adalbert Kasenda, Zámek Český Krumlov a část Latránu od jihu, kolem roku 1770, kolorovaná kresba, papír, 22 × 32 cm. Státní zámek

Třeboň, inv. č. TR 1037.

42) O Wernerově českém díle srovnej Kozák J., Mžýková M.: F. B. Wenera ikonografická inventarizace Čech, Moravy a moravského Slezska, Umění 35, 1987, s. 289 - 303.

43) Muk J., Neumann I., Zálaha J.: 5 století Českého Krumlova ve výtvarném umění, Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově 1974, nestr. (s reprodukcí veduty). Obě veduty jsou publikovány v článku A. Kubíkové v tomto čísle časopisu.

ZU UNTERSUCHUNGEN DES „RENAISSANCEHAUSES“ KONSKR.-NR. 177 IN ČESKÝ KRUMLOV/KRUMAU

Der Autor des Artikels reagiert polemisch in Anknüpfung an seine ältere Untersuchungen des Hauses Nr. 177 an den vor kurzer Zeit veröffentlichten Artikel von P. Vlček und P. Zahradník „Renaissancehaus“ Konstr. - Nr. 177 in Český Krumlov“ /Průzkumy památek 3,1996, S. 3 - 15/. Er rekapituliert bündig die Geschichte des Studiums des merkwürdigen Denkmals der Renaissancezeit. Er macht aufmerksam auf die bisher nicht restlos gelöste Problematik der mittelalterlichen Burgfortifikationen, mit denen der Bau genetisch verbunden ist. Er lehnt die traditionelle Zuschreibung des Baus dem italienischen Architekten Antonio Ericer-Drizzan und die Datierung in das 3. Viertel des 16. Jahrhunderts ab. Das Projekt des Gebäudes stammt seiner Meinung nach erst aus 90er Jahren des 16. Jahrhunderts. Sein Autor war wahrscheinlich Domenico Benedetto Cometta, der für die Herren aus Hradec (Neuhaus) und Rožmberk (Rosenberg) arbeitete. Einige Treffpunkte mit dem „Renaissancehaus“ haben andere belegte Bauten von Cometta, wie das Budweiser Tor in Český Krumlov oder der Gartenflügel des Schlosses in Třeboň (Wittingau). Die dortige Residenz lies am Anfang des 17. Jahrhunderts Petr Vok von Rosenberg umbauen, als er die Krumauer Herrschaft dem Kaiser Rudolf II. verkaufte. Benedetto Domenico arbeitete für Petr Vok schon in Český Krumlov und bewies die Belehrung von zeitgenössischen Strömen des architektonischen Manierismus. In seinem Werk knüpfte er an das bedeutende südböhmische Schaffen von Ericer an, das die bisherige Literatur unterschätzte. Cometta scheint eher ein Nachfolger des erwähnten Antonio Ericer gewesen zu sein, als des bekannten Baldassar Maggi, dessen unkritische Glorifikation eine Revision benötigt. Mit der Analyse der ikonographischen Dokumentation aus dem 17. und 18. Jahrhundert belegt der Autor seine These von dem vorbarocken einstöckigen Aufbau des Hauses Nr. 177 während des 1. Drittels des 17. Jahrhunderts. Die untersuchten Bilder und Zeichnun-

gen informieren nicht nur über die Gestalt des Objektes vor seiner Adaptation von dem Schwarzenberger fürstlichen Baumeister Josef Fortini (1749 - 52), sondern bringen auch Anregungen zum Studium des ehemaligen rosenbergschen Gartens und seiner „Lustschlösser“. Die Veduten versteht der Autor des Artikels als eine wichtige historische Quelle, Trotz bestimmter Beschränkungen kann man sich eine baugeschichtliche Untersuchung eines so komplizierten Gebäudes, wie das „Renaissancehaus“ ist, ohne ihre „Hilfe“ gar nicht vorstellen.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: A. Kasenda, Areal des Krumauer Schlosses von Süden, um 1770. Links oben das „Renaissancehaus“ - D, rechts unten die ehemalige Dreifaltigkeitskirche - G (Foto Institut für Denkmalpflege in České Budějovice/Budweis).

Abb. 2: W. Kaizl, Rosenberger Garten in Třeboň mit dem Lustschloß und dem Gartenflügel des Schlosses in der Zeit um 1610 (Foto SOA Třeboň).

Abb. 3: Anonymus, Vedute von Český Krumlov von Süden, Detail, 1660 - 70 (Foto L. Pouzar).

Abb. 4: Steinbossage und Formziegel des Budweiser Tores in Český Krumlov (Foto Autor, 1995).

Abb. 5: P. A. Anneis (?), Český Krumlov unter dem Schutz der Jungfrau Maria und Heiligen, 1727 - 28 (Foto SÚPP Praha).

Abb. 6: Anonymus, Český Krumlov von Křížová hora (Kreuzberg), 1732 - 1741, Detail (Foto L. Pouzar).

Abb. 7: G. A. Hörner, Český Krumlov mit dem Schloß von Südwesten, 1743 (Foto L. Pouzar).

Abb. 8: G. A. Hörner, Krumauer Schloß von Norden, Detail, um 1750 (Foto L. Pouzar).

(Übersetzung J. Kroupová)